

Kocourek Tomáš: Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí

Praha: Leges, 2012, ISBN 978-80-87576-10-6

Michaela Konečná*

Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod, zákon č. 2/1993 Sb., která mimo jiných základních práv a svobod zaručuje v čl. 11 právo na ochranu vlastnictví a v čl. 35 právo na příznivé životní prostředí. Tyto práva se velmi často dostávají do vzájemné kolize. Důsledkem této kolize je přijetí řešení v podobě omezení vlastnického práva za

účelem naplnění práva na příznivé životní prostředí. Z důvodu ochrany životního prostředí pak v mnoha případech tedy není jiné cesty, než omezení vlastnických práv k pozemkům. Tento problém bude vždy aktuálním, neboť vždy bude vyvstávat u vlastníků otázka, zda právě jejich vlastnické právo k pozemkům musí být zrovna omezeno. Pakliže bude z jejich strany akceptována kladná odpověď na tuto otázku, z povahy lidem vlastní následně vyvstane u vlastníků pozemků požadavek na příslušnou náhradu za toto omezení. Díky skutečnosti permanentní aktuálnosti tohoto tématu v praxi, lze

* Michaela Konečná, interní doktorand Právnické fakulty Masarykovy univerzity, právník Kanceláře veřejného ochránce práv.

předpokládat, že bude vždy aktuální i v rovině právní teorie a legislativy. Monografie poskytuje velmi komplexní pojednání o omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí, a to jak v rovině obecné, tak v rovině zvláštní, analyzované na jednotlivých právních předpisech. Bez povšimnutí nesmí zůstat, že v minulosti již bylo o uvedeném problému podobně komplexně pojednáno v publikaci *Omezení vlastnického práva k pozemku z důvodu obecného zájmu*.¹ Od vydání této publikace však uplynula značná řádka let, kdy se právní úprava za toto období značně změnila v důsledku novelizací, přijetí nových zákonů a samozřejmě také díky harmonizaci platné právní úpravy s evropským právem a právem mezinárodním. Proto je již v samotném úvodu třeba počínající v tvorbě této publikace hodnotit velmi kladně.

Publikace je rozčleněna do šesti kapitol a nechybí v ní ani závěrečné shrnutí. V první kapitole autor pojednává o teoretických a ústavněprávních východiscích. Úvod kapitoly představuje obecný výklad zejména o ochraně, obsahu a funkci vlastnického práva. Za nosnou část této kapitoly lze považovat pojednání o mezích a omezení vlastnického práva. Bez pochopení rozdílu a významu těchto dvou pojmů by totiž další studium této publikace nebylo možné. V této kapitole autor rovněž rozebírá teoretický základ nároku na náhradu újmy způsobené omezením vlastnického práva, kdy zdůrazňuje, že ačkoliv struktura vzniku nároku na náhradu újmy značně připomíná strukturu vzniku nároku na náhradu škody, není možné tyto dvě odlišné kategorie zaměňovat. Podle mínění autora nárok na náhradu újmy totiž není součástí systému právní odpovědnosti, který je vlastní nároku na náhradu škody. Zajímavou je i komparativní část této kapitoly, ve které se autor věnuje srovnání omezení a stanovených mezí výkonu vlastnického práva v právních řádech jiných evropských států, a to Německa, Švýcarska, Rakouska. Závěrem kapitoly se v obecné rovině a s argumentací založenou na ústavněprávních východiscích autor zabývá řešením kolize v úvodu zmíněných základních práv.

V poměrně krátké, ale neméně důležité kapitole druhé autor seznamuje čtenáře s typologií zásahů do vlastnického práva a typologií náhrad újmy za omezení vlastnického práva.

Kapitola třetí a čtvrtá tvoří integrální části celé publikace. V těchto kapitolách autor postupně analyzuje obecně vymezenou problematiku v kapitole první, a to nejprve v průřezových nástrojích ochrany životního prostředí, jmenovitě v územním plánování a rozhodování v území a vyvlastnění pro účel ochrany životního prostředí, a dále v jednotlivých složkových zákonech.

¹ PRŮCHOVÁ, I. – CHYBA, J. *Omezení vlastnického práva k pozemku z důvodu obecného zájmu*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 185 s.

Svou pozornost autor zaměřil jmenovitě na složkové zákony spojené s těmito oblastmi: ochrana zemědělského půdního fondu, ochrana vod, ochrana přírody a krajiny, ochrana lesa, myslivost, rybářství, lázeňství a konečně památkovou péčí. Autor v obou těchto kapitolách velmi pečlivě analyzuje jednotlivé případy v každé jednotlivé oblasti z pohledu, zda je lze považovat za omezení vlastnického práva, či se jedná o meze výkonu vlastnického práva stanovených zákonem. Následně autor vždy řeší otázku, náhrad za vzniklou újmu a její právní základ. Rovněž se zabývá, zda je náhrada správně vyhodnocena a zda v konkrétním případě nedošlo k zaměnění pojmů s náhradou škody. Zejména v této kapitole lze ocenit velmi vysokou úroveň dovednosti autora kriticky analyzovat daný problém. Autor doplňuje jak obecný výklad, tak své závěry četnou judikaturou. Její znalost a orientace autora v ní nesmí zůstat bez povšimnutí. Autor prokázal znalost jak nejaktuálnější, tak zároveň „starší“, ale významné judikatury. Nezřídka rovněž čtenáře seznamuje s vývojem judikatury ve specifických problémech. Z výše uvedených důvodů pak autor v publikaci poskytuje zajímavé, podnětné a někdy i diskutabilní návrhy *de lege ferenda*, své názory a stanoviska k věci. Při vyslovení odlišných názorů od např. orgánů veřejné moci, či autorit odborné veřejnosti, autor v publikaci dokázal svůj názor dostatečně podložit argumenty.

Kapitola pátá pak poskytuje čtenáři výklad o jednotlivých právních aktech, tedy normativních právních aktech, individuálních správních aktech, opatřeních obecné povahy a veřejnoprávních smlouvách. Autor neopomíná v této kapitole zmínit problematiku formálního a materiálního nazírání na uvedené právní akty. Vedle poskytnutého teoretického výkladu zaměřuje autor svou pozornost na možnost vlastníků a dalších osob, jejichž pozice je odvozena od vlastnického práva, zapojit se do procesů tvorby uvedených aktů. O tom, jakým způsobem se stanovení mezí výkonu vlastnického práva a uložení jeho omezení ve prospěch životního prostředí těchto odlišných osob od vlastníka a třetích osob dotkne, a dále jaká je ochrana těchto osob, je středem pozornosti poslední šesté kapitoly.

Pro čtenáře velmi komfortním a přínosným je pak závěrečné shrnutí, v němž autor shrnuje své poznatky a kriticky hodnotí současnou právní úpravu.

Publikaci lze celkově hodnotit jako přínosnou. Ačkoli je dle mého názoru publikace určena spíše odborné veřejnosti, bylo by možné ji považovat i za velmi užitečnou praktickou příručku. Díky velmi bohatému přehledu judikatury jak soudů národních, tak Evropského soudu pro lidská práva a Evropského soudního dvora, díky rozsáhlým literárním pramenům a rovněž díky značnému obecně teoretickému přístupu lze publikaci doporučit i jako vhodnou studijní pomůcku.